

August Pettersons brev till brodern Petrus

Introduktion.

August Fredrik Pettersson var son till bonden Per Ersson och hans hustru Britta Stina Karlsdotter i Vilhelmina. Som den typiska nybyggarfamilj de utgjorde flyttade de runt och bodde på många ställen i socknen. De fick 10 barn varav 4 med tiden kom att emigrera till Amerika. Det yngsta av barnen var sonen August Fredrik som föddes i Marså by den 15 januari 1868. Den äldste var Petrus född den 9 december 1857 i Rönnäs by. Han stannade i Sverige och blev år 1900 folkskollärare vid lappskolan i Arjeplog. August flyttade till Nordamerika den 1 maj 1889. Några år före honom, den 19 juni 1886, hade den näst äldste brodern, Erik Johan, flyttat dit. Han kom att spela en viktig roll för Augusts etablering i Amerika.

August blev i Amerika skräddare och tillskärare och var verksam på olika ställen i Amerika innan han slutligen bosatte sig med familj i Oakland i Kalifornien. Han tog sig namnet A. F. Ahlport. Det finns två brev från August till Petrus bevarade – från 1916 och 1921. De är båda undertecknade med det amerikanska namnet. Det äldsta av breven är utförligast och kan betecknas som en slags levnadsbeskrivning. Det lyder som följer:

Brevet 1916

Oakland, Calif. D. 6 feb. 1916

Dyre bror. Petrus Frid och hälsa!

Då jag nu har blifvit försäkrad om din adress vill jag också skriva ett litet Bref. Skulle jag nu kunna berätta något af hvad som passerat på de flydda åren i mitt lif så blefve det nog säkert en "saga".

Två tillfällen i mitt lif förglömmar jag nog icke. Det första var när jag lemnade hemmet. Vår moder tog mig öfver sjön där hemma. Jag stod på stranden och såg tillbaka på henne, men anade icke då, att det var den sista gången jag såg henne. Den andra var, när jag lemnade Hernösand och reste till Amerika. Ja, den resan var sannerligen lustresa. Väl fick jag erfara innebörden af orden: " Man var så fattig ". Ja ack så fattig! Och då jag nu var mycket okunnig, var situationen ingalunda ljus. Tänk ändå, när lärotiden måste sättas åt sidan för att man må förtjäna sig bröd!

Men jag tänkte nu berätta litet om min resa Jag kände mig väl till mods, ty skaldens ord låg mig i hågen som säger: " Till väster, till väster jag längtar " och jag drog ut med förhoppning till landet i väster. Resan var mödosam, och jag fick snart reda på att jag var en fattig emigrant. Det gick jämförelsevis bra till England och sedan till Glasgow, Scotland. Där stannade jag i tre dagar. Nu började jag redan på att förstå hvad det ville säga, att vara en främling i ett främmande land, där man icke kunde tala landets språk. Ut genom inloppet till Glasgow, blef jag tagen på en mindre ångbåt ut till skeppet, som skulle bära mig öfver Atlanten. Båten stannade på flera platser under färden och på en af dessa försiggick följande: Irländska kvinnor kommo ned på kajän för att sälja appelsiner till emigranterna. Under det att de så gjorde föll ett appelsin ned i vattnet mellan båten och kajän. Några smutsiga judar sökte att fiska upp det men förgäfvos. Jag stod och betraktade deras försök, och när de alla hade slutat tänkte jag, det torde vara lätt att få upp det ehuru dessa icke kunna, och för öfrigt skulle det vara godt att äta. Jag steg med en fot på en afsats på utsidan af båten, med den andra på en af stockarna i kajän, böjde mig sålunda ned till dess jag hade den ena handen långt ned om fötterna, stocken var slipprig, foten slant några tum, men stannade lyckligt nog,

jag förmådde ännu hålla balansen, reste mig upp med appelsinet i handen och steg in i båten. En främling kom och klappade mig på axlarna, tyckte nog säkert att det var bra gjort, men märkte väl icke, att jag var nära att falla i hafvet. Detta har jag icke kunnat glömma, men incidenten med kalfven (?) hade jag nog glömt. Ja, jag kom då ut till skeppet och steg ombord. Det tog elfva dyng på hafvet: Fyra af dessa var det mycket svårt väder, så svårt, att vatten spolade öfver däck jämt, och det såg ut som skeppet var mera under vattnet än ofvanpå. Jag var sjuk en hel vecka, som jag knappast smakade mat. På sjunde dagen tror jag det var, kom en rödskäggig bonde från Värmland, som hade varit i Amerika förut, och tittade in i min "bunk" (slaf i en skeppskajuta) och frågade, "Hur går det"? Ja just det. Han gick då till skepsläkaren och fick några "pills" och gaf mig, vädret blef nu bättre, och jag började lefva.

Efter några dagar kommo vi då äntligen till New York. Det var skönt att få stå på fastlandet igen, en härlig solklar junidag. Det såg lofvande ut i "frihetens land". Byggnaderna voro skyhöga, "skyscrapers", ännu högre äro de nu, och kvinnorna promenerade på gatorna med blommor i hattarna. Allting såg ut som det varit på en evig helg och sommar i Amerika. Men jag fortsatte nu resan på järnvägen, och efter några dagar kom jag till destinationen som var St. Peter i Minnesota. Hvad jag hade att äta under dessa dagar, det kan jag icke nu komma ihåg, allt nog, jag kom till S:t Peter med 20 "cents" på fickan. Ja så långt! Sedan har jag kämpat tum för tum. Att jag gick i skolan har du väl reda på. Jag vistades i staten Minnesota till våren 1895. Då föll det mig i hågen att resa till Kansas City, Missouri. Hitintills hade jag haft för mig att uppgifva skrädderiyrket, men i stället började jag där uteslutande såsom tillskärare, och torde väl få fortsätta därmed.

Jag fick då i hufvudet, att det icke är godt för mannen att vara alena och jag ingick äktenskap med en Brita Olson från Östersund, senare från Minnesota. Jag arbetade där fem och ett halft år. Men då var det, som jag åter tyckte mig höra skaldens röst och jag drog ut till den yttersta västern. Jag kom då först till San Francisco och fick plats efter några månader i en närbelägen mindre stad. Men som mor icke hade synnerligen god hälsa, och klimatet var mindre passande för henne där, flyttade vi efter endast ett och ett halft år till Los Angeles, Calif. Där hade jag många pröfvande erfarenheter. Efter att jag hade arbetat där i sex månader försökte jag egen afär, men lyckades icke få kunder nog och hade att sluta; dock var jag i stånd att efter en tid betala mina skulder.

Jag fick då åter tillskärare plats hos en firma i staden, och arbetade där i nära fyra år. Utom mig själf, hvar äfven ett biträde, en irländare i butiken. Denne var snäll till att börja med, men fick omsider ondt i sinnet öfver min ynnest och befordran hos ägaren, och försökte få mig bort därifrån, hvilket han också efter en tid lyckades. Då tänkte jag, nu måste jag försöka egen afär igen, nu skall det säkert gå bra. Jag hade redan byggt ett präktigt hem, ett tvåvåningshus med åtta rum. Min bekant, irländaren, bodde på andra sidan gatan i ett mindre, mera anspråkslöst, hus och hade säkerligen lidit mycket af afundsjukan. Emellertid, afärerna gingo icke bra och efter ett och ett halft års tid gick det konkurs. Allting gick, hus och hem. Jag var nu helt utblottad. Jag gick hem den dagen utan att äga en cent. Det var en god lexa, men den var något för dyr. Det såg icke ljust ut, men hoppet hade jag ännu inte förlorat.

Hälsa och de små kunskaper jag ägde, hade jag kvar, och hvad annat kunde jag göra än börja där jag förut hade börjat. Jag fick en liten tillskärare plats, och arbetade så omkring

två år, men var icke i stånd att få någonting af synnerligt värde där i staden något mer. Jag sökte då till ett stort amerikanskt gruf kompani i Mexiko, som hade icke mindre än tio handelslokaler på platsen där de arbetade sina grufvor och smeltningsanstalter, bland dessa äfven en skrädderiafär. Jag fick också platsen, men efter endast fyra månaders tjänstgöring hade jag att lemna, på grund af för litet arbete, och detta såsom en följd af kriget. Familjen var ännu kvar i Los Angeles. Jag sporde då genast att en plats var öppen här uppe, och efter endast några dagar hemma, reste jag upp till San Francisko, och efter åter några dagar fick jag plats här i Oakland. En god tillskärare plats är svårt att få tag uti, och å andra sidan, en god tillskärare är svårt att finna.

Allt är nu på femte året sedan jag kom hit. Jag har nästan alltid haft lyckan att få hårda platser. Ehuru jag endast tager mått, rita mönster och profva, är min tid så väl upptagen från mårgon till kväll, att jag blifver ytterst uttröttad; dock däröfver klagar jag icke. Du förstår att här i Amerika har man en sådan brådska, i synnerhet då man arbetar för judar, att man har knappast tid att äta. Ja, på detta sätt har jag nu sträfvat och arbetat ett stycke till, och trots alla pröfvande växlingar, är dock min ekonomiska ställning bättre nu, än den någon gång varit förut. Det är också hög tid, ty jag fylde d. 15de januari 48 år. Tänk så snart man blifver gammal!

Men nu något om familjén. Vi hafva ett halft dussin barn, alla snälla t.o.m gudfruktiga. Fyra af dessa hafva fått andedopet enligt Apg. 2:4. Rudolph den älsta, går i "Business College" handelsskola Los Angeles. Han studerar handelslagar, bankafärer, bokföring och därtill hörande ämnen m.m. m.m. Broady därnäst går i högskolan, och hoppas jag skall graduera inom två år, då han kanske går till California Universitet som är beläget här. Victor, Garfield och Nellie går i folkskolan. Ruby är den enda så långt, som studerar musik. Han tager privata lexor på piano och spelar rätt bra, ehuru han är endast tolf år gammal. Ethel den yngsta är fem år, och har ännu icke börjat skolan. Barnen kunna icke tala svenska, och vi tala sålunda icke annat än engelska. Det är nog lättare, äfven för mig, att tala och skriva engelska.

Jag sende fotografi af mor och barnen en vecka före jul; äfven så några vyer af Expositionen, och hoppas de hafva kommit dig tillhanda i godt skick. Fotografiet af barnen var taget för öfver två år sedan, sålunda icke nytt. Jag hade inget af mig själf, och emedan jag icke var frisk för en tid och kände mig hågat att taga något, sende jag hvad jag hade. Jag skall inom kort senda dig äfven af mig själf. Jag tror mig dock nu vara återställd och må bra. Äfven jag har bråk. Jag fick det genom att sparka efter en fotboll vid G.A. College (Förklaring: Gustav Adolphus College i S:t Peter) och träffade marken. Jag kände en svidning i magen strax, men brydde mig icke om det för många år. Måhända om jag hade använt bråkband strax, att det hade växt tillsamman.

Jag har nu vidrört något af hvad som passerat på ytan, men hvad som är djupare, är nog bäst att lemna. Nu något litet om California. Man kallar understundom Calif. "Gods Country", Guds land, och detta är nog sant. Jag tror att Calif. är den bästa plats på jorden. Många tro att i Calif. är det idel sommar året rundt med en outhörlig hetta, detta är dock icke så. På sommaren är det visserligen varmt inåt landet, men på kusten är det icke varmare än hvad som är just bekvämligt. På vintertiden måste man värma husen för att hafva det bekvämligt. Vintertiden är också regntiden. I januari regnade det nästan jämt, detta är dock helt ovanligt. Uppe i bergen var det snö. Vi sågo t.o.m. snö här i Oakland

Staden San Francisko har en folkmängd af omkring fyra hundra tusen. Los Angeles som är fyra hundra engelska mil söderut, har en folkmängd af öfver fyra hundra tusen. Oakland ligger på denna sidan af San Franciskoviken och har en folkmängd af två hundra tusen. Det är endast en half timmes väg på spårvagn och ångbåt öfver till San Francisko. "The

University of California” är i i Berkley endast femton minuters väg härifrån. Det är byggt inemot berget som sluttar mot söder, och är berömt för sin naturskönhet och hälsosamma läge. Antalet studenter som årligen vistas här uppgår till omkring tio tusen.

Detta är något af hvad som är i California. Att beskrifva de sköna fruktträdgårdarna och de väldiga ängarna, skulle taga volymer och vore fåfängt att söka berätta i ett bref. Ehuru det nu är vinter, är dock landet grönt som om sommaren. Nu torde du säga, att alla tycka dock icke om California. Rätt så, den Allsmäktige kunde väl icke skapa en plats om han också skulle göra den efter speciela mönster, som passade åt (?) alla vrängsinta människor på jorden.

Men jag borde väl snart sluta. Broady frågade: ”Hvad skall blifva namnet på boken du skrifer?” En annan frågade om jag höll på att gifva min opinion om Kriget. Enligt tidningarnas rapporter har krigsfrågan blifvit rätt allvarlig äfven i Sverige. Hoppas dock att icke Sverige blifver invecklad i Kriget. För ett år sedan sende jag omkring trettiosju kronor till gamle far, men har icke hört huruvida han fick dem. Lefver han ännu?

Jag ser af ditt bref hurusom du arbetat, att om möjligt ikläda dig predikoämbetet. Petrus, jag tror att du är nära nog ett af världens sju under. Jag hade t.o.m. tänkt något i den vägen också, men en annan väg synes vara förelagd. Jag tycker om att studera, ja jag har mera lust nu än förr, men har dock icke mycken tid. Litet får det lof och bli ändå.

Jag har alltid haft för mig, att vi skulle få se hvarandra en gång till. Om det nu är du som skall komma och hälsa på mig eller jag kommer till dig, det vet jag icke, men ett vet jag, att om du kommer hit, nog skulle vi hafva det trefligaste och bästa som California kan bjuda på. Barnen skulle då hafva högtid, det är säkert, äfven då de icke kunna svenska. Vi skola kanske börja läsa litet svenska tillsammans. De äro mycket angelägna om, att få se några av sina farbröder och kusiner. De hafva endast sett en kusin från Duluth. Om man hade tillräckligt med penningar, vore det nog trefligt att resa. Jag tror då, att jag skulle företaga en resa rundt jorden och komma till Sverige från Österlandet.

Jag har hört att de skulle bygga landsväg där hemma ända till Kultsjön. Detta borde de ha gjort för länge sedan. Jag tänker att det har förändrats betydligt i norra Sverige sedan jag var där. Jag har så många gånger tänkt på, att gamle far sålde Hälfors, som hade så mycken skog, för nära nog ingenting. Hur går det med Daniel och Markus? Men nu till sist, innerligt tack för ditt kärkomna och värdefulla bref! Jag har läst det så många gånger, men det är ändå nytt för hvarje gång jag läser det. Orsaken hvarföre det dröjde så länge innan jag skref, har jag redan nämnt. Ville du förlåta mig!

Jag tycker det är så mycket som jag ville säga, men det blir nog endast som sångaren säger: ”Fram en suck sig smyger”. ”The finite mind” är för inskränkt att kunna gifva ord åt ens erfarenheter och känslor, omsorger och farhågor för de som ligga nära om hjärtat, men ännu mera så då det gäller den tysta inneboende medvetenheten att vara, och evigheten, det obeskrifliga. Ännu en gång, hjärtligt tack! Hvar snäll och skrif, och jag vill också skriva. Nu förena vi oss i en hjärtlig hälsning till Eder alla! Hälsa lärarinnorna och studenterna från mig. Sök att lära känna Jesus Christus för egen del. Säg dem: ”Väl bedit är hälften studerat”. Now may the Lord bless you and help you! He that dwelleth in the secret place of the Most High shall abide under the shadow of the Almighty. Psa. 91.1.

Sincerely your humble brother A.F. Ahlport

723- 13 th St.

Oakland, California.

U.S. of America

Brevet 1921

A. F. Ahlport

Better Tailoring

1444 San Pablo Avenue

Oakland, California

Nov. 27 th 1921

Dyre broder Petrus

Frid och hälsa!

Det är nu mycket länge sedan jag hörde från dig. Jag hade nog ett brev ifrån dig när det stora kriget pågick, men sedan dess har jag icke fått något. Ja, nu har det varit krig och dyr tid, pest också, och nu är det hungersnöd i Ryssland och äfven andra delar af verlden. Detta är ju hvad som tillhör katalogen i krigstider.

Influensa gick med vindens snabbhet öfver verlden och dess skörd var förvånande. Min familj hade sin dryga del. Mor och tre af barnen lågo sjuka på en gång. Endast jag och vår äldsta son undgick densamma. Vår lilla Nellie har nu varit sängliggande för öfver en månad med hjärtfel. Doktorn säger att troligen är det en "infection" sedan den tid då hon hade influensa. Jag fruktade då strax när hon blev sängliggande att hon skulle bli tagen ifrån oss, men Gud skall återställa henne. Lilla Nellie är så snell.

Financiala förhållanden börja nog att sakta sig äfven i America. Reaktionen pågår, hvilket är oundvikligt. Sverige synes gå framåt i politiskt hänseende. Kvinnorna ha nu rösträtt, och det är ju bra. De hafva det också i California och andra stater. Jag har icke hört något från Erik sedan förliden vår, men troligen må de bra. Carl hörde jag ifrån för några månader sedan. Han lider nog af reumatisk värk. Tyckes arbeta rätt hårt också. Ifrån Duluth har jag inte haft några underrättelser på länge. Några af deras barn äro nu gifta.

Jag har icke mycket att skriva denna gång, men kanske nästa gång skall det blifva mer. Ja, Petrus nu hoppas jag att du skrifver ett långt bref. Vare nu du och de dina hjärtligen hälsad! En glad jul och ett godt nytt år!

Broderligen A.F. Ahlport

Husadressen är: 723 – 13th St. Oakland, Calif. U.S.A

Kommentar av Lars Rumar, sonson till Petrus Pettersson, Augusts äldste bror

Brevet 1916 är det mest omfattande och har karaktären av en levnadsbeskrivning. Sådana har bevarats efter brodern Petrus som blev folkskollärare vid lappskolan i Arjeplog och Erik som blev präst i Augustanakyrkan i Amerika.

Under resan till Amerika möter August vad han kallar "smutsiga" judar. Med största sannolikhet är det frågan om östjudar. Sådana kom, särskilt under 1880-talet då August emigrerade, i stora mängder till Västeuropa och Amerika på grund av förföljelser, s.k. pogromer, i Ryssland och Östeuropa. Dessa judar var fostrade i en östeuropeisk kultur, bar avvikande kläder, hade andra seder och religiösa traditioner än människorna i västra Europa. De betraktades ofta med stor skepsis och möttes av diskriminering på många håll, även i Sverige. Som flyktingar var de ofta fattiga, ibland helt utblottade. En del av dem blev dock

med tiden framgångsrika, men som sådana har de lidit av föreställningen att de var så giriga och förslagna. Det rasistiska och antisemitiska tankegodset har haft många ansikten genom tiderna.

Det finns rika möjligheter att på nätet finna källor om emigrationen. August kom den 9 juni 1889 med ett skepp från Glasgow. Till denna stad hade han rest med en båt som avgått från Göteborg den 17 maj. Sjöresan över havet tog alltså sammanlagt 24 dygn. Väl framme i Amerika reste August med tåg till S:t Peter i Minnesota. Förklaringen till att han sökte sig dit är att där fanns den äldre brodern Erik och den skola, Gustavus Adolphus College, som denne gått i. August klagar ofta över hur utblottad han var vid ankomsten. Men enligt de levnadsminnen Erik skrev var det han som betalade Augusts och brodern Carls resor till och i Amerika. Efter allt att döma genomgick August någon form av utbildning vid Augustanakyrkans skola i S:t Peter, och det kan vara en förklaring till att han fortfarande, efter nästan 30 år i Amerika, skriver förvånansvärt bra svenska. Augustanakyrkan värnade länge, såväl i skolan som i sin förkunnelse, om bevarandet av det svenska språket i Amerika (se min artikel "För fädernas kyrka i Amerikas land" i Riksarkivets årsbok 2003)

Det var inte självklart att emigranter kunde bevara sitt modersmål. Landsarkivet och Föreningsarkivet i Östersund har i sin tidskriftsserie "Hur" (nr 3) utgivit den jämtländske utvandranen Anton Svenssons dagböcker 1906 – 1914. Den visar hur en utvandrare mycket snabbt kunde övergå till ett märkligt svensk-engelskt blandspråk. Det krävdes stor skicklighet av Monika Kämpe vid arkivet i Östersund att dechiffrera och tolka orden i hans dagböcker och göra en intressant ordlista över dem.

August försörjde sig först som skraddare men benämner sig senare "tillskärare". Som sådan, säger han, tog han mått, ritade mönster och provade. Det verkar som han övergick från skradderi till någon form av herrkonfektion. Hans firma hette enligt den förtryckta rubriken till 1921 års brev "Better tailoring". Båda breven är undertecknade "A.F. Ahlport", det amerikanska namn han skaffat sig, och som han stolt använder även i sin privata korrespondens med bröderna. Han blev med tiden en ganska välbärgad man med en tydligt patriarkalisk samhällssyn. När han skriver till brodern Petrus att han besökt sin syster Brita Elisabeth i den stora staden Duluth vid Lake Superior skriver han att det var svågern han hade besökt, inte systemen.

Korrespondensen mellan bröderna verkar ha varit gles. När August skriver 1916 sker det antingen efter uppmaning av Petrus hemma i Sverige eller i samband med att han detta år ansökt om och fått amerikanskt medborgarskap (han hade försökt redan 1894). Det är sannolikt i det sammanhanget han tog sig namnet Ahlport. Det får man vara honom tacksam för. Bland alla svenska immigranter fanns det tusentals med namnet August Pettersson och det kan vara svårt att spåra dem i källorna. Namnet Ahlport har gjort det mycket lättare att identifiera honom.

August hade sex barn får man veta av ansökningshandlingen. I brevet till Petrus berättar han om sitt liv under de nästan 30 år han levat och bildat familj i Amerika. Nästa bevarade brev är daterat 1921, alltså 5 år senare. Han säger i detta att han inte har fått något brev sedan "det stora kriget" och han avser förmodligen brevet 1916. August verkar då, fastän han skriver ganska utförligt om Spanska sjukans utbredning i Amerika och i världen, inte känna till att Petrus hustru Gertrud, min farmor, avlidit i Arjeplog i denna sjukdom 1919.

August avled den 21 april 1940 och begravdes på Mountain View Cemetery i Oakland.